

Vállalkozói környezet és aktivitás Dél-Pesten*

A Budapesti Vállalkozásfejlesztési Alapítvány két – egymással összefüggő – tanulmány elkészítésével bízta meg az MTA RKK Budapesti Osztályát. Budapest dél-pesti részének gazdaságfejlesztési programjához szolgálnak háttérül, adalékként ezek a tanulmányok. A BVA információs központokat, inkubátorházakat, ipari parkokat kíván létesíteni ebben a környezetben, ily módon ösztönözve, segítve a térség lakosságát, illetve a térségbe irányuló, vagy ott már működő vállalkozásokat.

Az M&M célja a vizsgálat vázlatos bemutatásával az, hogy módszertani segédletet adjon más területek hasonló célú vizsgálataihoz – a szerk.

Kérdések és módszerek

E tanulmány:

- bemutatja a vállalkozói típusokat, illetve a vállalkozók különböző csoportjainak véleményét a helyi gazdasági környezetről;

- foglalkozik a vállalkozók helyi önkormányzatokhoz, illetve a vállalkozói testületekhez, egyesületekhez, társaságokhoz fűződő kapcsolataival;

- tolmácsolja a vállalkozók, vállalkozói szervezetek és az önkormányzatok véleményét a BVA fejlesztési elképzeléseiről (az inkubátorházak, szolgáltatói központok, ipari parkok létesítéséről);

- megfogalmazza saját javaslatainkat a BVA számára a dél-pesti térségben követendő vállalkozásfejlesztési stratégiáról.

A tanulmány főként helyi adatgyűjtésre, interjúkból, kérdőívekből szerezhető információkra épül. Lehetőségeink korlátozottak voltak, és még a statisztikailag elfogadható reprezentációt sem tűzhattük ki célul. Végül is, az egyéni és kisvállalkozók körében 40 inter-

jú készült. Megkíséreltük levélben elérni a kis- és középméretű társas vállalkozókat. Feldolgoztuk az Országos Munkaügyi Központ dél-pesti vállalkozásainak több évet átfogó felméréseit.

Felkerestük a térség 10 vállalkozói csoportosulásának, a dél-pesti régió hat nagyvállalatának, valamint az öt kerület önkormányzatának vezetőit. Szakértői tanulmány készült a Csepel Művek rehabilitációs programjának jelenlegi állásáról. A tanulmányban helyet kapott az első részből kiszorult vizsgálat a helyi ingatlanpiacról.

Úgy véljük, hogy a sokféle forrásból összegyűjtött információk – részben legalábbis – pótolják a mélyebb merítés hiányát. Érdeemes lenne e vizsgálatokat folytatni a jövőben, a gazdasági szereplők körének bővítésével.

Gazdasági szereplők

E fejezetben 1990–1995 közötti adatokat felhasználva képet nyújtunk az egyéni vállalkozások működéséről, rávilágítva a kerületek közötti eltérésekre, sajátosságokra. Az elemzéshez szükséges adatokat az önkormányzatok bocsátották rendelkezésünkre.¹

A társas vállalkozások vizsgálatánál az Országos Munkaügyi Központ (továbbiakban OMK) vállalati megkérdezéseken alapuló rövid távú munkaerő-piaci prognózisára² (1995. március), valamint a Hoppenstedt Bonnier Kft. „Nagy- és középvállalatok Magyarországon 1995” című kiadványára³ támaszkodva, a vállalatok működését mutatjuk be tényadatok elem-

1 A XIX. és a XXII. kerületek adatai nem teljeskörűen állnak rendelkezésünkre.

2 Az egyes kerületek adatai csak kirendeltségek szerint állnak rendelkezésünkre és egy kirendeltséghez több kerület tartozhat, így nem teljesen releváns adatok is az elemzés tárgyát képezték (XXI. kerület önálló kirendeltség, IX.–X.–XIX. és a XVIII.–XX.–XXIII. kerületek egy-egy közös kirendeltség).

3 Azokat a vállalatokat tartalmazza, melyeknél a foglalkoztatottak létszáma nagyobb, mint 100 fő, vagy az éves árbevétel nagyobb, mint százmillió forint, vagy a tőrsztoke nagyobb, mint tízmillió forint.

* A cikk a Budapesti Vállalkozásfejlesztési Alapítvány azonos című, 1996 márciusában befejezett tanulmánya alapján készült. A részletes anyag teljes terjedelmében megvásárolható a Budapesti Vállalkozásfejlesztési Központban. 1072 Budapest, Rákóczi út 18. Tel.: 342-2350, fax: 342-3160.

zésével, illetve szándékok, vélemények értékelésével.

Egyéni vállalkozások

Az egyéni vállalkozók számának alakulása (1990–1995) kerületenként eltérő mértékű volt. Legnagyobb arányú növekedés a XXI. kerületben volt megfigyelhető (9,2-szeres), míg legkisebb arányban a XVIII. kerületben nőtt a vállalkozók száma (3,4-szeres). A XX. kerületben 4,7-szeres, a XIX. kerületben 4,25-szoros, a XXIII. kerületben 5,8-szeres volt az egyéni vállalkozók számának növekedése. Azonban figyelembe kell venni, hogy Csepel 1995 végén a kerületek vállalkozóinak mindössze 16,9 százalékát adta, holott a térség lakosságának 25,4 százaléka lakik ott. A XIX. kerületben ezzel szemben az egyéni vállalkozók részaránya magasabb, mint ahogy az a népesség megoszlásából következne.

Az 1995-től bevezetett, a bevétel 80 százalékát költségként elismerő átalányadózás kecsgetető lehetősége sok munkavállalót ösztönzött a vállalkozói engedély kiváltására. Más oldalról közelítve a kérdéskört, valószínűsíthető, hogy számos munkáltató, költségcsökkentő lépésként, az alkalmazottakat „vállalkozóként” foglalkoztatta.

A vállalkozók számában bekövetkezett 1995. év végi csökkenés több tényező következménye. (Mindenes éven végén degresszíven, éven elején progresszíven nőtt a vállalkozók száma. Ez egyfajta természetes ingadozás, ugyanakkor 1995-re már az abszolút csökkenés jellemző.) Mivel 1996-tól szűkült az átalányadózást választhatók köre, így az addigi, fent említett vállalkozók egy része visszaadta engedélyét. A növekvő járulékos és adóterhek miatt számos vállalkozás megszűnt, illetve más, esetleg kedvezőbb feltételek mellett működő gazdálkodási formát választott (például: bt., kkt.). Harmadsorban nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a helyi piac felszívó ereje korlátozott, a szolgáltatásokat igénybe vevő, az árut megvásároló fizetőképes kereslet a reálbérek fokozatos csökkenése következtében egyre szűkül, ezáltal az egyéni vállalkozók mozgásterét egyre inkább behatárolódik.

A vizsgált időszakban (1990–1995) tevékenykedő egyéni vállalkozók a dél-pesti kerületekben ágazati besorolás szerint jellemzően kereskedelmi tevékenységet végeztek (TEÁOR szerinti besorolás alapján a kerületek mindegyikében a piaci és vásároló kiskereskedelemmel foglalkozók nagyobb részaránya látható), illetve gazdasági tevékenységet segítő szolgáltatást nyújtottak (TEÁOR szerint a máshová nem sorolt, gazdasági tevékenységet segítő szolgáltatást vég-

Érdemes lenne e vizsgálatokat folytatni a jövőben, a gazdasági szereplők körének bővítésével.

Valószínűsíthető, hogy számos munkáltató, költségcsökkentő lépésként, az alkalmazottakat »vállalkozóként« foglalkoztatta.

zők súlya a legjelentősebb). Nagyon kevesen próbálkoztak az oktatás, valamint a pénzügyi szolgáltatás területén. A XX. és XXIII. kerület magasabb mezőgazdasági részaránya az ottani, régmúlta visszanyúló mezőgazdasági kultúrából adódik. Feltűnő azonban a jelentős ipari hagyományokkal rendelkező Csepel viszonylag alacsony ipari részaránya.

Figyelmünket az időközben megszűnt egyéni vállalkozásokra fordítva láthatjuk, hogy a XX. és a XXIII. kerületekben mezőgazdasági tevékenységbe kezdett vállalkozók szinte kivétel nélkül felhagytak a vállalkozással. A négy kerületben összesen 660 ilyen jellegű vállalkozó

működött az időszak során, 1995 végén ennek 13 százaléka, mindössze 85. A tevékenységüket már nem folytató vállalkozók között viszonylag kisebb arányban vannak az iparral foglalkozók. Ugyanakkor jelentős hányadot tesznek ki az ingatlanügyletekkel, gazdasági tanácsadással foglalkozó egyéni vállalkozók. Ezen utóbbi ágazat tág színteret nyújtott az ügyeskedőknek, a „lát-szatvállalkozóknak”.

Összességében a dél-pesti kerületekben az 1990–1995 között vállalkozásba kezdők kb. 40 százaléka 1995 végére már felhagyott tevékenységével.

A megszűnt vállalkozások közel fele egy évnél rövidebb ideig működött, ami egyrészt alátámasztja az „ügyeskedők”, a kényszerűségből (munkanélküliség) vállalkozók létét, másrészt pedig minősíti a vállalkozók helyzetfelismerését. Tudniillik számtalan vállalkozó üzleti terv, alapvető koncepció nélkül vág bele a vállalkozásába, és néhány hónap múlva, szembesülve a különböző kötelezettségekkel, a reális piaci lehetőségekkel, kénytelen felhagyni tevékenységével.

Társas vállalkozások

A nagy és középvállalkozások adatait⁴ vizsgálva láthatjuk, hogy a dél-pesti térségbe települő vállalkozások legnagyobb hányada ipari és kereskedelmi tevékenységgel foglalkozik (115 elemes minta), nagy részük újonnan, 1990-től alakult meg.

A XIX. és a XX. kerületekre a kisvállalkozások túlsúlya jellemző, melyek kisebb tőkével alakultak, kevés alkalmazottal működnek, és alacsony árbevételt érnek el (kb. a vállalatok 60 százaléka). A XXI. kerületben a középvállalkozások részaránya is számottevő (kb. 35-40 százalék), míg a térségben a XVIII. kerületben a legnagyobb a nagyvállalkozások aránya (kb. 25 százalék).

⁴ Hoppenstedt Bonnier Kft. kiadványa szerint.

A vizsgált vállalatok (100 elemes minta) 72 százaléka rt., illetve kft. volt. A XIX. és a XXI. kerületben jellemzően belföldi többségi magántulajdonú cégek működnek (68%, 63%), míg a XVIII.–XX.–XXIII. kerületekben emellett számottevő részt képvisel az állam (35%) és a külföldi tulajdonos (26%).

A vizsgált vállalatok alkalmazottaikat szinte kizárólag (97–99%) teljes munkaidőben foglalkoztatták. Figyelmet érdemel, hogy 1995-ben a dolgozók viszonylag jelentős hányada nyugdíjas (a nyugdíjas foglalkoztatottak aránya a XXI. kerületben: 6,2%; a XVIII.–XX.–XXIII. kerületekben: 3,2%).

A vállalati létszámgazdálkodás adataiból kitűnik, hogy a feleslegessé váló munkaerőt legtöbb esetben elbocsátják (átképzés, átcsoportosítás aránya alacsony; a cégek 13 százalékánál folyik átképzés). Az elbocsátottak jelentős része a szakképzetlen fizikai alkalmazottakból került ki, míg a felvettek között számottevő a szakképzett fizikai munkavállalók aránya.

Vélemények a vállalkozói környezetről

A XVIII. kerületi, a XIX. kerületi, a XX.–XXIII. kerületi Általános Ipartestület, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara IV. Kamarai Osztálya, a Budapesti KISOSZ, valamint a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara XX.–XXIII. kerületi Szolgáltató Irodája vezetőinek véleményét a kritikus hang, időnként a pesszimizmus hatja át.

Általános a vélemény, hogy a kisvállalkozások a túlélésre rendezkedtek be, igen nagy a csődbe menő kisvállalkozások aránya (a XX.–XXIII. kerületben, például, 1992-ben 1800 engedélyt adtak ki, és ugyanabban az évben 900 engedélyt adtak vissza). Elsősorban azok a vállalkozások stabilabbak, amelyeket a rendszerváltás előtt alapítottak. Ezek már némi tőkét is fel tudtak halmozni.

Jellemző a tőkeszegénység. Saját tőke, családi háttér nélkül nem lehet vállalkozásba kezdeni, nincsenek kedvezményes hitelkonstrukciók, a bankhitel elviselhetetlenül drága. Korábban élt egy elfogadható megoldás: a kisvállalkozók kisösszegű hitelhez jutottak a Budapest Bank és az Ipartestület garanciájával. Ma ez a lehetőség már nem létezik. A vállalkozók a tartalékaikat élik fel.

Nem is csoda, hogy sokan a feketegazdaságba menekülnek. Így megszabadulnak az elviselhetetlen közterhektől (számításaik szerint, 100 Ft bevételből egy kisvállalkozónak 7 Ft-ja marad csupán, ha legális körülmények között dolgozik). Sok a kényszervállalkozás, túlélési esélyük rendkívül kicsi.

A legfőbb gond az, hogy kevés a megrendelés. Nagyobb beruházásokra lenne szükség, amelyekhez a kisvállalkozók alvállalkozás formájában csatlakozhatnának. A Határ út menti bevásárlóközpont, a soroksári logisztikai központ, a közúti-vasúti átrakódóhely, az úthálózat-bővítés, a közúti hidépítés terve-

zett beruházásaiban van ugyan esélyük a helyi kisvállalkozóknak is, hogy megrendelést kapjanak, főként akkor, ha többen összefognak. Egyébként elég gyakran az alkupozícióik a nagyvállalkozókkal szemben.

A kisvállalkozások a túlélésre rendezkedtek be, igen nagy a csődbe menő kisvállalkozások aránya, sokan a feketegazdaságba menekülnek.

A vállalkozók között nincs kooperáció, a vállalkozóknak nincs bizalmuk egymásban. A körbetartozás elkerülése érdekében egymás között is csak a készpénzfizetést fogadják el.

A kisvállalkozók számára nincsenek fórumok, az információáramlás gyenge (részben, mert nem épült ki teljesen az információáramlás infrastruktúrája, részben, mert inkább abban érdekeltek, hogy visszatartsák az információkat).

A véleményekben megfogalmazódott a „külföldellenesség”: a külföldi vállalkozók elfoglalják a piacot a magyarok elől, az import kiszorítja a magyar árukat, míg a magyar árukat nem lehet külföldön értékesíteni.

Az önkormányzatokkal nemigen elégedettek. Szerintük az önkormányzatok viselkedése nem vállalkozásbarát. Pedig sokat várnak az önkormányzatoktól: főként adókedvezményeket, közmunkák szervezését, és általában a kisvállalkozások serkentését.

Ezekben a kerületekben a munkanélküliség fojtogató. Az átképzés nem hozhat túl nagy eredményt, mivel főként az idős korosztály vesz részt az átképzésben. Átképzés csak azok számára lehetséges, akik alapképzettséggel rendelkeznek.

Önkormányzatok és a gazdaságfejlesztés

Bevezetésül kell tennünk néhány előzetes megjegyzést. Az empirikus adatgyűjtés során megpróbáltuk felvenni a kapcsolatot az érintett kerületi önkormányzatokkal. Ez a próbálkozásunk alig tekinthető sikeresnek. A munka kezdetekor felkerestük valamennyi kerület polgármesterét. Tájékoztattuk őket kutatásunkról, és segítségüket kértük a szükséges adatok és információk beszerzésében. Mindenhol biztosítottak segítőkészségükről. E beszélgetés során bizonyos kerületekben volt alkalmunk néhány szót váltani a kerületek fejlesztési elképzeléseiről, a vállalkozókhöz, a vállalkozók szervezeteihez fűződő kapcsolataikról, a vállalkozókat legjobban érintő helyi szabályozásról. Miután a legtöbb kerületben a polgármester pontosan

látni akarta, hogy milyen egyéb adatokra és információkra lenne a későbbiekben szükségünk, írásban juttattuk el hozzájuk kérésünket. E levelekre – egyetlen kerület kivételével – válasz nem érkezett. Többszöri érdeklődés, és a levelek ismételt elküldése után sem sikerült választ kapnunk, és újabb interjúidőpontot sem sikerült egyeztetnünk. A fejezet értékelése tehát csupán véletlenszerűen megszerzett anyagokra, illetve nem közvetlenül az önkormányzattól kapott forrásokra támaszkodik, ezért nem egységes.

Feltétlenül elgondolkodtató, hogy a szóban megígért segítséget a valóságban csak részben, vagy egyáltalán nem kaptuk meg az önkormányzatoktól.

Nem célunk értékelni ezt a helyzetet, hiszen nagyon sok mindent jelenthet. Jelentheti azt, hogy a temérdek munka mellett nincs idő az ilyen mellékesnek nyilvánított kutatásokkal foglalkozni, jelentheti azt, hogy a BVA, esetleg az RKK nem igazán elismert vagy elfogadott szervezet a polgármesterek számára, jelentheti azt, hogy nem igazán érdekli az önkormányzati vezetőket a BVA tervezett fejlesztése, de jelentheti azt is, hogy a kért adatokkal, illetve információkkal maguk az önkormányzatok sem rendelkeznek feldolgozott formában, vagy szélsőséges esetben akár azt is, hogy az önkormányzatoknak, vagy a helyi vezetőknek van „tarkatnivalójuk”. Valószínűleg ez a magatartás minden kerületben más és többféle okra vezethető vissza. Ennek hátterében azonban általánosabb ellentmondás húzódik, amely a mai viszonyok között meghatározza a helyi önkormányzatok és a helyi vállalkozások viszonyát.

Az önkormányzatok és a vállalkozói szféra

A helyi önkormányzatok, különösen a kerületi önkormányzatok, kissé felemás helyzetben vannak, amikor értelmezniük kell viszonyukat a helyi vállalkozásokhoz. Ez a bizonytalanság tükröződik az egyes önkormányzatok tevékenységének gyakorlatában is.

Az önkormányzatokat mind törvényben leírt feladataik, mind megválasztásuk módja elsősorban a lakossági közszolgáltatások biztosításához, illetve a lakossági érdekvédelemhez kapcsolják. Vannak olyan önkormányzatok, melyek azonosulva ezzel a szerepkörükkel hangoztatják is, hogy nem feladatuk a vállalkozások támogatása. Ebben az értelmezésben az önkormányzat kapcsolata a vállalkozókkal a következő feladatokban merül ki:

”
A helyi önkormányzatok
felemás helyzetben vannak,
amikor értelmezniük kell
viszonyukat
a helyi vállalkozásokhoz.

◆
Vannak olyan önkormányzatok,
melyek hangoztatják is,
hogy nem feladatuk
a vállalkozások támogatása.

◆
Az önkormányzat a vállalkozók
számára elsősorban hatóság.

”

● Az önkormányzat a vállalkozók számára elsősorban hatóság. Engedélyeket ad ki, helyi rendeletekkel korlátozza a területfelhasználást, illetve a környezetre káros tevékenységeket.

● A helyi fejlesztések, illetve a közszolgáltatások minősége meghatározza a vállalkozások működési feltételeit is, tehát az önkormányzat szolgáltatásokat is nyújt e szférának. Elvben a helyi adók, illetve a közműfejlesztési hozzájárulások hivatottak e szolgáltatások „díját” fedezni.

● A másik oldalról az önkormányzat mint megrendelő keresletet támaszt a vállalkozások termékei, szolgáltatásai iránt. Sőt a közszolgáltatások privatizálásával, koncessziós vagy egyéb szerződéssel maga a vállalkozói szféra lehet az, amely – az önkormányzati hatáskörbe tartozó – bizonyos közszolgáltatási feladatokat ellát.

Az önkormányzat tehát eredendően nem vállalkozásfejlesztő, nem vállalkozó és főleg nem vállalkozói érdekvédelmi szervezet. Ilyen funkciókat bizonyos esetekben mégis betölt, mivel az önkormányzatok mai finanszírozási rendszere mellett a helyi gazdaságfejlesztés több ok miatt is az önkormányzatok elemei érdeke:

● A vállalkozóktól beszédett helyi adóbevételek növelik az önkormányzatok forrásait. Bár a mai szabályozás mellett a magyar önkormányzatok bevételeiben elenyészően kis súlyt képviselnek a helyi adók, a fővárosban – elsősorban a vállalkozások budapesti koncentrációja miatt – ez a súly nagyobb, mint általában az országban. (Az országos átlag 4-5%, míg a budapesti 8-10%.) Kerületi szinten mégis tompítja ezt az érdekeltiséget a forrásmegosztás módja. Csupán az építmény-, illetve telekadók maradtak meg tisztán a kerületeknél, a legnagyobb bevételt nyújtó iparüzési adó a fővárosi önkormányzat és a kerületek egyezkedési mechanizmusának eredményeként került a kerületek között elosztásra. Az 1994-es új szabályozás szerint a Fővárosi Önkormányzat jogosult a forrásmegosztás kialakítására, de a kerületek közötti előzetes egyeztetés alapján. A helyben működő vállalkozásoktól beszédett adó növekedése tehát nem feltétlenül jelenti a kerületnél maradó hányad automatikus és arányos növekedését.

● A vállalkozások jelenléte megkönnyíti az önerős infrastrukturális fejlesztéseket, mivel azok közvetlenül és – a lakosság számára meghatározott mértéken túl – finanszírozhatják e fejlesztések bizonyos hányadát. Ez az érdekeltiség nem minden esetben egyértelmű, hiszen erős nagyvállalkozások gyakran éppen letelepedésük feltételeként jelölik meg bizonyos infrastruktúra-elemek kiépítését.

● A vállalkozások jelenléte és fejlődése mérsékelheti a kerületekben a munkanélküliséget, javíthatja a lakosság jövedelmi helyzetét. Közvetve tehát mérsékeli a szociális gondokat és növeli a személyi jövedelemadóból származó bevételeket. A személyi jövedelem-

Az önkormányzat tehát eredendően nem vállalkozásfejlesztő, nem vállalkozó és főleg nem vállalkozói érdekvédelmi szervezet.

adó önkormányzatoknál maradó hányadát Budapesten szintén a főváros és a kerületek közötti forrásmegosztás határozza meg, melynek célja a kerületek közötti különbségek mérséklése, így e bevételi forrás növekedésében is csak áttételesen érdekeltek a kerületek.

● Az önkormányzati vagyonhasznosítás szintén érdekeltté teheti az önkormányzatokat – főleg azokat, melyek jelentősebb ingatlanvagyonnal rendelkeznek – a vállalkozások „becsalogatásában” vagy megtartásában, mivel vagyonuk így bérleti díj, értékesítési bevétel formájában, vagy apportként hasznosulhat.

● Az önkormányzatok a mai magyar struktúrában maguk is vállalkoznak, saját tulajdonú vállalkozásokkal, illetve tőkerészesedéssel rendelkeznek. Ez azt jelenti, hogy – mint vállalkozók – közvetlenül érdekeltek a kedvező vállalkozói környezet megteremtésében. Az önkormányzati vállalkozás – nem túl szerencsés módon – a kockázat elemeit viszi be a közjavakal való gazdálkodásba. A vállalkozások sikere vagy kudarca igen érzékenyen érintheti a helyi költségvetést, és nem egy esetben a csődhelyzet szélére sodorhatja az önkormányzatot.

A lakossági érdekek és a vállalkozói érdekek sokszor nem esnek egybe. Ezekben az esetekben az önkormányzatoknak igen ügyesen kell egyensúlyozniuk, hogy a lakosság elvárásainak is megfeleljenek, de ne bizonyuljanak „vállalkozásellenesnek” sem.

A lehetséges megoldások közötti választás, illetve azok kombinációja az adott önkormányzat politikájának függvénye. Befolyásolja azonban az a tény, hogy a rövid távú szemlélet az önkormányzati gazdálkodás természetétől nem idegen. A négyéves ciklusok ugyanis arra kényszerítik a testületeket, hogy ez alatt az idő alatt „produkáljanak” valamit. Nem véletlen, hogy a folytonosságot biztosító, csak a jövőben kamatozó, jól kidolgozott kerületfejlesztési tervek, koncepciók csak ritkán állnak a helyi önkormányzatok rendelkezésére. A vállalkozásfejlesztésben való részvétel szintén e hosszú távon megtérülő tevékenységek közé sorolható. Erre áldozni tehát csak azok az önkormányzatok fognak, melyek jól átgondolják lehetőségeiket, és bíznak abban, hogy előrelátásuk a jövőben kamatozik.

A MARKETING CENTRUM

Országos Piackutató Intézet
szolgáltatásai

TERMÉK- ÉS SZOLGÁLTATÁSKUTATÁS

- piaci bevezetés előkészítése
- versenyanalízis
- termékpozicionálás
- esélyvizsgálatok
(új termék, piaci részesedés növelése)
- keresletkutatás
- fogyasztási szokásvizsgálatok
- motivációkutatás
- attitűdvizsgálat
- piacszegmentáció

TERMÉKTESZTEK

- vakteszt
- névteszt
- márkateszt
- csomagolásteszt

IMÁZSVIZSGÁLATOK

- cégimázs
- külső imázs
- belső imázs
- termékimázs

ARCULATTERVEZÉS

- verbális elemek
- vizuális elemek
- arculati kódex

REKLÁMHATÉKONYSÁG-VIZSGÁLAT

- előteszt
- utóteszt
- forgalmi hatásvizsgálat

KÖZVÉLEMÉNY-KUTATÁS

- társadalmi-politikai
- gazdasági

A MARKETING & MENEDZSMENT
folyóirat kiadása

DM-AKCIÓK (levélreklám)

Cím: 1065 Budapest, Nagymező u. 21.
Telefon: 153-1366; Fax: 131-6343